Навчання, панування та інше в 1 Тимофія 2:11-15

Cynthia Long Westfall · німецький переклад: Hans-Jörg Ronsdorf · лютий 2021 р. · перероблено в жовтні 2026 р.

«Жінка нехай навчається в тиші, в усій покорі. Але я не дозволяю жінці навчати, ані панувати над чоловіком, а бути в тиші, бо Адам був утворений першим, потім Єва; і Адам не був обманутий, а жінка була обманута й упала в переступ. Але вона буде спасена в муках народження дітей, якщо вони перебуватимуть у вірі, і любові, і святості з поміркованістю.» (Elberfelder Übersetzung, Edition CSV Hückeswagen — німецький переклад Біблії)

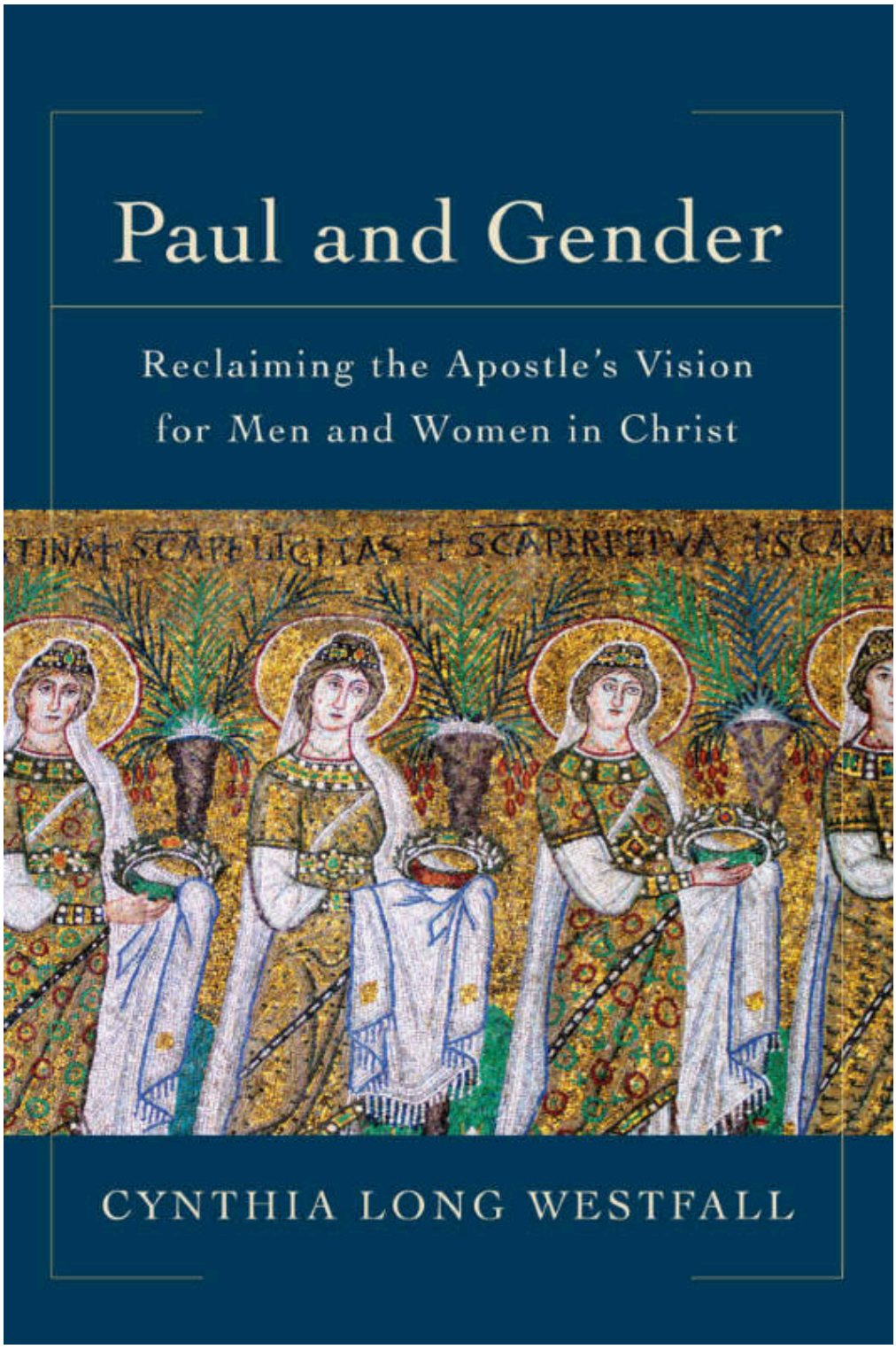

Westfall, Cynthia Long. 2016

Paul and Gender: Reclaiming the Apostle's Vision for Men and Women in Christ.

Baker Publishing Group. Версія Kindle. ***Переклад розділу 9 (від с. 279), без численних приміток і посилань на джерела.***

Кожна спроба ґрунтовно розглянути тему «Павло і питання статей» мусить зіткнутися з 1 Тимофія 2:11-15 і з тим, як цей текст слід читати з огляду на решту Павлових послань і в контексті самого послання. ***Історично саме 1 Тимофія 2:12 — головний текст, яким аж до сьогодні користуються, щоб не допускати жінок до певних видів діяльності й функцій у церкві, незалежно від***

освіти, здібностей чи духовних дарів жінки. Цей текст створив окуляри, або екзегетичну схему, крізь яку розуміють усі інші біблійні місця про жінок. У традиційному тлумаченні послух цьому біблійному місцю разом із покорою, здається, справді визначає й обмежує всю сферу покликання жінки. Тому конче потрібно подати ширшу екзегезу цього уривка й дослідити можливості тлумачення, а також наслідки (імплікації) певних рішень щодо тлумачення. Наприкінці я пропоную цілісне прочитання цього уривка. Воно віддає належне текстові — у загальному контексті культури Ефеса й у контексті Першого послання до Тимофія, зокрема заявленої мети й наміру послання, а також відповідних відомостей із послань до Тимофія. І воно віддає належне ходові думки Павла.

Кожне тлумачення 1 Тимофія 2:11-15 доходить висновків про текст через процес тлумачення. Є кілька важливих екзегетичних роздоріж, або поворотних пунктів, на яких тлумачі ухвалюють вирішальні рішення ще до того, як конкретно візьмуться за сам текст, — рішення, що впливають на результат. Деякі з цих рішень, здається, навіть є відносно неперевіреними припущеннями. Я виділю ці поворотні пункти й обговорю наслідки екзегетичних рішень. Визначивши мету послання як спростування хибного вчення, як сказано у вступі (1 Тимофія 1:3-4), я зберу відомості послання про хибні вчення й практики, пов’язані зі статтю. Відомості про хибне вчення серед чоловіків і жінок дадуть контекст, або кут зору, у якому слід читати настанови чоловікам і жінкам у 2:8-10, — так само й особливу настанову одній жінці та пов’язані з нею заборони. Це уможливить нове прочитання уривка, яке відповідає контекстові, текстові й Павловому богослов’ю.

9.1 Далекосяжні екзегетичні рішення

Ще до того, як текст аналізують, уже ухвалено кілька екзегетичних рішень, які безпосередньо впливають на його тлумачення.

Перша розбіжність стосується питання, чи текст обов’язковий (авторитетний) для церкви й християнського життя.

Друга розбіжність стосується авторства Павла.

Третя розбіжність стосується питання, чи адресат — одна людина, чи група.

Четверта розбіжність стосується ролі, яку відіграє контекст у визначенні наміру тексту.

П’ята розбіжність стосується визначення обставин, або сценарію, 1 Тимофія 2:1-15.

Вибір, зроблений у кожному пункті рішення, зазвичай визначає й інші можливості вибору.

9.1.1 Перше послання до Тимофія як авторитетне Боже Слово

Я вважаю, що одне з основних екзегетичних рішень полягає в тому, чи вважають текст авторитетним у церкві. Це найглибша прірва між тлумачами й виразна ознака власного підходу до тексту. Як буде сказано нижче, більшість учених заперечує Павлове авторство Пасторських послань. Отже, ті, хто заперечує авторство, можуть або ігнорувати послання (що звичайно буває), або, як феміністичні підходи, зображати автора так, ніби ним керує неприємний і неприйнятний світогляд першого чи другого століття щодо жінок. Дехто тлумачить текст у кричущій суперечності з іншими Павловими посланнями, замість того щоб пояснювати його в контексті інших Павлових текстів. Але є й ті, хто приймає послання як авторитетне — або тому, що воно є частиною канону, або тому, що вважають його Павловим. Ті, хто ставить під сумнів Павлове авторство, але приймає послання як авторитетну частину канону, все ж можуть відсунути книгу щодо її авторитету на

край канону. Ті, хто приймає текст як Павлів, більше схильні братися й за ретельну екзегетичну працю. Вони зацікавлені тлумачити його у зв'язку з іншими Павловими уривками й використовувати його для побудови цілісного (тобто логічно пов'язаного, зрозумілого) Павлового богослов'я.

9.1.2 Перше послання до Тимофія як Павлове послання

У 1 Тимофія 1:1 сказано, що послання написав «Павло, апостол Христа Ісуса», і це показує, що воно Павлове. Однак більшість учених вважає, що його написало Павлове коло після смерті Павла, наприкінці першого або на початку другого століття. У такому разі воно було б пізнім розвитком чи розширенням Павлового богослов'я або, можливо, його виправленням. Меншість вважає, що його написав історичний Павло ще за свого життя, і вміщує додатковий біографічний матеріал Пасторських послань у його життя. Пасторські послання розширюють рамки й додають біографічні відомості до того, що можна знайти в Діях апостолів та інших Павлових посланнях. Ті, хто обстоює цю позицію, також хочуть тлумачити послання в контексті богослов'я ширшого Павлового корпусу. Хоча більшість мирян вважає, що текст написав сам Павло, серед учених звично визнавати, що Павло для написання послання користувався амануенсисом (писарем), наприклад Лукою. Ті, хто тримається Павлового авторства, загалом погоджуються, що 1 Тимофія написано після подій, описаних у Діях апостолів, а це вміщує ситуацію й обставини, до яких Павло звертався в Ефесі, приблизно в 63–65 рр. н. е., щонайменше через вісім років після тривалішого перебування Павла в Ефесі під час його третьої місіонерської подорожі (Дії 19:10) і щонайменше через чотирнадцять років після того, як Тимофій приєднався до місіонерської команди Павла близько 49 р. н. е., під час другої місіонерської подорожі (Дії 16:1-3).

9.1.3 Перше послання до Тимофія як особистий лист

Текст називає одержувача послання «Тимофієм, моїм справжнім сином у вірі» (1:2) ***і формально вказує, що це особистий лист. Проте більшість учених вважає, що 1 Тимофія — це публічний лист, написаний до ширшої групи церкви або до християнських церков.*** До цих учених належать і ті, хто заперечує авторство Павла, і ті, хто визнає авторство Павла, але доводить, що це публічний лист, причому лише на підставі вживання другої особи множини в заключному слові «Благодать з усіма вами» (6:21). З огляду на привітання (1:1), постійне вживання другої особи однини та називного чи кличного відмінка однини в прямому звертанні до Тимофія (1:18; 6:11, 20) текст має формальні ознаки особистого листа. Привітання в другій особі множини наприкінці не вказує на публічний чи спільнотний лист, як засвідчують особисті листи в папірусах; ***закінчення з побажаннями благословення та/або здоров'я родинам, спільнотам чи іншим групам одержувача — звичайна річ в особистих листах.*** Однак те, що лист особистий, не означає, що він приватний, конфіденційний (тобто лист, який виразно не призначений для того, щоб його читали інші). В античності було само собою зрозуміло, що особисті листи містили важливі новини, їх читали й передавали в ширших колах; проте вони відображали стосунки й турботи автора та одержувача, а не загалу. Одержувач міг пояснити лист і розтлумачити його ширшому колу зацікавлених. З огляду на античну теорію листа я пропоную, лише на підставі граматики, зарахувати 1 Тимофія до нефіктивних (тобто не написаних кимось іншим і пізніше) і непублічних (не «літературних») листів. Якщо ж зарахувати його до публічних листів, то за теорією листа він був би фіктивним (несправжнім), бо видає себе за особистий лист. Публічним він міг би бути лише тоді, якби був написаний для ширшого загалу й не мав коріння ні в стосунках між Павлом і Тимофієм, ні в обставинах в Ефесі чи проблемах служіння Тимофія. ***Незалежно від цього, сигнали автора***

вказують, що його слід читати як особистий лист. Авторство Павла ставлять під сумнів, бо мова й стиль Пасторських послань відрізняються від решти корпусу Павлових послань словником, синтаксисом і риторичним стилем. Однак новіші дослідження в корпусній лінгвістиці показали, що стиль письма й теми людини значно змінюються, коли змінюється жанр або змінюються ознаки регістру (одержувач, ситуативний контекст, зміст). Ще більшими можуть бути відмінності, коли змінюються обставини й вік автора або коли листи були написані разом із секретарем/амануенсисом чи повністю ним, як багато хто стверджує щодо Павлових послань на підставі їхніх внутрішніх свідчень (Римлян 16:22; 1 Коринтян 1:1; пор. 16:21; 2 Коринтян 1:1; Галатів 1:1; пор. 6:11; Филип'ян 1:1; Колоссян 1:1; пор. 4:18; 1 Солунян 1:1; 2 Солунян 1:1; пор. 3:17; Филимона 1:19). Насправді Послання до ефесян і Пасторські послання — єдині Павлові послання, які не називають виразно співавторів чи амануенсисів, а щодо осіб, згаданих в інших посланнях як учасники процесу написання листа, є значні відмінності. Особистий лист, написаний довіреному співробітникові, що стикається з конкретними проблемами служіння, має зовсім інший регістр (інший мовний рівень), ніж безспірні послання Павлового корпусу, і може пояснити зміну мови. Якщо ж 1 Тимофія віднести до публічних листів, які має читати ширший загал, то його зараховують до регістру, ближчого до решти Павлового корпусу, і відхилення в мові та стилі пояснити вже не так легко. Публічний чи фіктивний лист зазвичай досить легко пояснюється сам із себе в контексті культури, у якій його написано, бо його складено для того, щоб його зрозумів ширший загал. ***Особистий лист між людьми, які мали тривалі стосунки, як-от Павло й Тимофій, свідчить про вищий ступінь близькості, і спілкування залежатиме від відомостей, якими обмінюються близькі люди.***

9.1.4 Роль контексту послання

Якщо Перше послання до Тимофія вважати вигаданим (фіктивним) та/або публічним листом, то роль контексту значно зменшується. Тобто якщо це не особистий лист, який Павло написав Тимофієві, що перебував в Ефесі (на відміну від листа, написаного для загального поширення [літературного], чи псевдонімного листа [фіктивного]), то було б менше підстав шукати певні події й обставини, які визначали б чи пояснювали зміст. Якщо припустити, що послання написало Павлове оточення, то контекст важливий, але він пов'язаний із пізнішими церковними справами, які, ймовірно, не є місцевими справами, і відображає пізніший богословський розвиток в еклезіології. Якщо вважати 1 Тимофія публічним листом, написаним Павлом, то можна припустити, що воно є виявом усталеного Павлового богослов'я — викладом порядку поведінки для церкви загалом. ***По суті, йдеться про питання, чи це послання слід читати саме з себе — як розгляд конкретних тем, що мали викликати певні соціальні наслідки в церкві в Ефесі, — чи насамперед як богослов'я.*** Але якщо припустити, що 1 Тимофія — справжній особистий лист (або, для декого, псевдоособистий лист, який явно слід читати в контексті життя Павла та його особистих стосунків), то контекст за визначенням відігравав би велику роль у правильному його тлумаченні. Його було б поставлено в контекст тривалих особистих стосунків між Павлом і Тимофієм, і потік інформації відображав би ці стосунки. Павло зустрів Тимофія під час другої місіонерської подорожі, коли відвідав Лістру в 49 році. Відтоді Тимофій належав до місіонерської команди, і до написання 1 Тимофія він, можливо, працював разом із Павлом чотирнадцять — шістнадцять років. ***Іншими словами: Тимофій уже був ґрунтовно наставлений і навчений Павлом, тож настанова в 1 Тимофія застосовувала б до ситуації те, чого Павло його навчив, і будувала б на цьому. Ситуація відображала б і обставини в Ефесі в середині першого століття, тож соціально-історичне тло може відігравати істотну роль у розумінні тексту й конкретної ситуації в***

Ефесі. Щодо безпосереднього контексту, то Павло говорить про проблеми в церкві в Ефесі, які під час його перебування там були такі серйозні, що він попросив Тимофія залишитися, щоб їх виправити (1:3). Тоді виправлення хибного вчення і зумовлювало б настанови в 2:1-15.

9.1.5 Контекст, або сценарій, 2:1-15

Наступне всеосяжне екзегетичне рішення — це контекст, або сценарій, який припускають для уривка 2:9-15. Це, мабуть, найважливіше з цих рішень. Проте часто навіть не помічають, що це рішення, яке цілком ґрунтується на висновках; його просто беруть за передумову й рідко обґрунтовують. ***Більшість учених припускає, що 2:11-15 говорить про церковний порядок під час щотижневого богослужіння або про поведінку на церковному зібранні.*** І. Говард Маршалл (I. Howard Marshall), наприклад, констатує: «Тема — молитва на церковному зібранні». Потім він описує розділ у зв'язку з темою молитви. За Маршаллом, наголошується потреба молитви в її вселенському обсязі, далі названо моральні вимоги до молитви щодо чоловіків, потім щодо жінок, а це веде до відступу про те, що жінкам треба не навчати, а навчатися в тиші. ***Перша проблема такого прочитання полягає в тому, що ні в 2:1, ні в 2:8 немає жодної вказівки на те, що потрібна молитва має бути обмежена в просторі й часі церковними зібраннями.*** Насправді і в богослов'ї Павла, і в контекстах молитовної практики в юдаїзмі та в греко-римському світі є чимало свідчень, що говорять проти цього припущення. Учення Павла в інших місцях наголошує потребу постійної молитви й подяки в усі часи (Римлян 1:9; Ефесян 1:16; 6:18; Филип'ян 1:4; 4:6; Колоссян 1:9; 1 Солунян 5:17-18; 2 Солунян 1:3, 11; Филимона 1:4), і вони не обмежені певними часами церковних зібрань. У 1 Тимофія 2:8 Павло виразно наказує чоловікам молитися ἐν παντὶ τόπῳ («на всякому місці»). Це вказівка на місце — на відміну від іменника ἐκκλησία («зібрання, збори»), який Павло зазвичай уживає для богослужбового зібрання, як-от у 3:5, 15; 5:16 (інші необмежені вказівки на молитву на всякому місці чи в усякий час див. Римлян 1:9-10; Ефесян 6:18; 1 Солунян 1:3; 2:13; 5:17; 2 Тимофія 1:3). Крім того, юдейські, християнські та греко-римські молитовні практики не обмежувалися святими місцями (храмами, святилищами, синагогами) чи богослужіннями. Молитва відбувалася в найрізноманітніших місцях, наприклад на вулиці, біля річки, на березі моря, на кораблі, біля ліжка хворого чи у в'язниці (Матвія 6:5; Дії 16:13; 20:36; 21:5; 27:35; 28:8; Якова 5:13-14; Колоссян 4:3, 18). Вона могла відбуватися будь-коли протягом місяця/тижня/дня в будь-якому місці, зокрема в храмах, синагогах і домах (Дії 2:42-47; 3:1). Вона могла відбуватися в групах, у родині чи насамоті. ***У 1 Тимофія 2:1-8 немає нічого, що звужувало б контекст до «публічного богослужіння», — не кажучи вже про те, що богослужіння відбувалися в домашній сфері, а не в публічному місці. Отже, зовсім не очевидно, що решта розділу дає настанови щодо поведінки на богослужбових зібраннях чи в публічній обстановці, і зміст решти уривка теж навряд чи вписується в контекст «публічного богослужіння», особливо згадка про народження дитини.*** Друга проблема — обмеження Павлової турботи про одяг і добрі діла жінок (2:9-10) молитвою на богослужбовому зібранні. Настанови жінкам явно задумано як паралельні до настанов чоловікам — через відповідність «чоловіки/жінки» і прислівник ὡσαύτως («так само»), що пов'язує настанови жінкам із настановами чоловікам (вірш 8). Але турбота про скромність, відмову від хизування й чинення добрих діл, здається, не обмежується лише молитвою на богослужінні. У 5:6 її пов'язано з проблемою серед ефеських удовиць: життям у розкоші й насолодах замість мирного й тихого життя в побожності та святості. Насправді це відображає загальну турботу про поведінку жінок, про яку в тій культурі часто говорили: на ці теми навіть ухвалювали закони. До того ж, якби тут ішлося про одяг жінок під час молитви на богослужінні, то чому Павло не повторив загального звичаю в усіх «Церквах Божих»,

щоб жінки під час молитви носили покривало (1 Коринтян 11:16), а натомість забороняє химерно заплітати волосся (1 Тимофія 2:9)? Третя проблема: настанову жінкам іноді сприймають як друге питання, яке порушує Павло, що відокремлюється від дії молитви, але все ж обмежується публічним богослужінням. Однак її краще зрозуміти в контексті 2:1-3; помітний і нескромний одяг та вигляд прямо діють проти цілей молитви в 2:2: «тихе й спокійне життя в усякій побожності та святості». У 2:10 Павлові йдеться про те, щоб жінки, які визнають побожність, поводилися так, як відповідає цілям молитви. Це справді паралель до настанов чоловікам. Гнів і сварка теж порушують мету молитви в 2:2: мирне й спокійне життя. Тоді молитва була б Павловими ліками проти того, що ефеські чоловіки й жінки діють проти цілей, які подобаються Богові: мирного й спокійного життя, святості й побожності. ***Четверта проблема обстановки богослужбового зібрання як тла для 1 Тимофія 2:9-10 — перехід від множини «чоловіки» і «жінки» до однини «жінка» (***γυνή***) у 2:11 і Павлова заборона двох речей, які «жінка» могла б зробити «чоловікові» (***ἀνδρός***), у 2:12.*** Перехід до однини в цьому контексті впадає в око, бо він порушує зразок, а вживання однини «чоловік» не пасує до мови, що звертається до церковного зібрання чи іншої групи. ***Павло міг би говорити про жінку, яка навчає групу чоловіків, або про жінок, які навчають групи чоловіків, але незвично говорити про жінку, яка навчає «одного чоловіка» на зібранні. Навпаки, вживання однини сигналізує про приватну взаємодію між жінкою і чоловіком. У греко-римській культурі приватна взаємодія між жінкою і чоловіком найімовірніше відбувалася б між членами родини, і в уривку багато що вказує на домашній контекст.*** Більшість коментаторів розглядає вживання однини так, ніби його немає, але це чіткий граматичний вибір, який має значення, і він протилежний граматиці в контексті та граматиці, якою звертаються до спільноти. П’ята проблема рамки богослужіння як тла для цього уривка — згадка про народження дітей (τεκνογονία), а також особлива турбота про спасіння (σωθήσεται) жінки (2:15) і її сумнівна доречність для порядку богослужіння й заборон. Є кілька можливостей тлумачення (і альтернативних перекладів) для «але вона буде спасена через народження дітей» (σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας), ***та жодна з них не має сенсу як висновок обговорення поведінки чоловіків і жінок на богослужінні.*** Тому вибір чи припущення богослужіння як рамки для 2:1-15 радше спричиняє суперечності й брак зв’язності, ніж дає контекст, який пояснює складні особливості тексту. Початок тексту вказує, що в посланні Павла йдеться про хибне вчення, але якщо тут ідеться про поведінку на богослужінні, то це відступ, і в розділах 4-6 він повертається до теми хибного вчення. Деякі тлумачі без потреби й необачно зараховують 2:11-15 до ще одного відступу. І граматика, і докладність цього уривка вказують на те, що це смисловий центр, бо він докладніший за настанови чоловікам і жінкам. Крім того, він прямо говорить про деякі проблеми з хибним вченням і поведінкою жінок у церкві, які розглянуто далі в посланні. Логічний зв’язок у 2:1, παρακαλῶ οὖν πρῶτον («тож перш за все закликаю»), пов’язує уривок із тим, що йде перед ним, замість того щоб творити розрив і перехід до іншого питання. Це вказує, що 2:1-15 розвиває далі тему послання, а саме виправлення хибного вчення (1:3).

9.1.6 Значення слова «панувати» (αὐθεντέω / authenteo)

Один із найпроблемніших аспектів тлумачення 1 Тимофія 2:11-15 щодо питання статей — значення слова αὐθεντέω у 2:12: «Я не дозволяю, щоб жінка навчала чи αὐθεντεῖν чоловіка». Це слово — гапакс легоменон (воно трапляється в Новому Завіті лише раз), і це одне з перших відомих уживань цього дієслова в грецькій мові, хоча база даних Thesaurus Linguae Graecae (TLG) фіксує понад триста пізніших уживань. 1979 року Кетрін Крегер (Catherine Kroeger) написала статтю, яка поставила під сумнів переклад αὐθεντέω як «мати владу» і започаткувала дискусію про це діє-

слово, що триває досі. У питанні, що означає це дієслово і як його слід перекладати чи розуміти, йдеться про кілька ключових питань: яке відношення має дієслово до здійснення влади? ***Чи дієслово принизливе, нейтральне чи позитивне? Яке відношення має дієслово до споріднених слів? Відповіді на ці питання розділяються (з деякими винятками) на два табори. Одна група перекладає*** αὐθεντέω ***у позитивному чи нейтральному сенсі — «здійснювати владу» або «мати владу над»; друга група перекладає його в негативному чи зневажливому сенсі, як-от «зловживати», «домінувати», «контролювати» чи «застосовувати насильство».***

Багато хто поза цією дискусією вважає, що αὐθεντέω ***— фаховий термін для «бути пастором», бо це головне обґрунтування для того, щоб не допускати жінок до пасторського служіння й до інших керівних завдань щодо чоловіків. Проте з понад трьохсот уживань цього дієслова в базі даних TLG ніхто не знайшов жодного випадку, де воно стосувалося б будь-якого доброзичливого душпастирського піклування пастора чи церковного працівника про окрему людину чи групу.*** Серед вісімдесяти двох уживань дієслова, якими Г. Скотт Болдвін (H. Scott Baldwin) підкріплює позицію, що слово означає «мати владу», немає жодного прикладу, де чоловік робив би це щодо іншої людини чи групи людей у контексті служіння чи керівництва церквою, у якому ця дія мала позитивну оцінку. Коли дієслово має особовий об’єкт, тобто одержувача дії, простежується певний зразок у характері дії, яка спіткає одержувачів (якщо одержувача чи ціль у контексті визначено). У грецькому словнику дієслово αὐθεντέω стосується низки дій, які не обмежуються вбивством чи насильством. ***Проте людей, на яких спрямовані ці дії, кривдять, змушують проти їхньої волі або щонайменше нехтують їхніми власними інтересами, бо ці дії полягають у тому, що суб’єкт нав’язує свою волю всупереч волі одержувача, — від безчестя аж до смертельного насильства.*** Цікавий приклад уживання αὐθεντέω (тут перекладено як «застосоване насильство») є в скарзі Бассіана (Bassianos) на Халкедонському соборі (451 р. н. е.), у якій він твердить, що його зробили єпископом через нелегітимну процедуру:

Мене силоміць поставили єпископом! Церковні закони тут однозначно мають вирішальну силу. Отці сказали б: «Якщо є пріоритетна процедура, то вона полягає в тому, щоб провести вибори на посаду і не відступати». … Наполегливо прошу вас вислухати мене! Коли цей безцеремонний вчинок було скоєно, вони силоміць увірвалися до моєї кімнати й схопили мене. А тоді ми прагнули священства. Вони ж застосували насильство.

Змушувати людину проти її волі руйнівним способом належить Божому суверенітетові в праведному суді (Содом і Гоморра та неправедні), і вважали, що це доречно для абсолютних володарів і державних урядовців, які були виконавцями (наприклад, кат); але якщо це відбувається без законних повноважень, то майже завжди недоречно. ***Крім того, заборона жінкам так діяти не означає схвалення того, щоб так діяли чоловіки, як часто припускають.*** Насправді найближча паралель до 1 Тимофія 2:12 є в Гоміліях Івана Золотоустого на Послання до колоссян, де він наказує чоловікам не αὐθεντεῖν своїх дружин. Золотоустий каже, що роль чоловіка — любити, а роль дружини — слухатися. Потім він каже: «Тож не слід тобі αὐθεντεῖν через те, що дружина тобі кориться» (μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ ὑποτέτακται ἡ γυνή, αὐθέντει). У цьому уривку Золотоустий порівнює ідеального чоловіка з люблячим ἄρχων («провідником/правителем»), і дія, про яку тут ідеться, не може бути люблячим здійсненням правового/культурного домашнього панування чоловіка, а радше перевищує люблячу домашню владу; сьогодні ми, мабуть, ужили б термін «насильство в шлюбі», що, однак, цілком вписувалося б у права римського paterfamilias у тій патріархальній культурі. Зверніть увагу, що Золотоустий уживає ἄρχων, щоб описати роль чоловіка, а Павло — ніколи. ***Натомість Павло вживає слово*** αὐθεντέω***, щоб покритикувати поведінку***

дружин щодо їхніх чоловіків у випадку обміну ролями, коли дружина привласнює собі владу, порівнянну з владою paterfamilias, і поводиться кривдно чи контролювально. Змушувати людей проти їхньої волі чи нехтувати їхніми власними інтересами — це узгоджується з кількома греко-римськими та біблійними моделями здійснення влади. Це узгоджується з поганськими моделями влади (особливо цезаря), які Ісус описує в Матвія 20:25: «Правителі [οἱ ἄρχοντες***] народів панують над ними, а їхні вельможі тиранять їх».*** Таке здійснення абсолютної влади узгоджується з правом життя і смерті, яке римський paterfamilias мав над своєю дружиною й дітьми, а також із правами чоловіка в елліністичній культурі. Воно узгоджується й із біблійною владою Божого суверенітету, пануванням Христа та Його роллю Судді. Цим дієсловом позначали також владу папи під час правління папи Григорія. Однак воно несумісне з жодним біблійним правом чоловіка, так само як і з владою, яку християнські провідники за Павловим богослов'ям здійснюють над членами церкви. Воно суперечить моделі керівництва Павла так само, як і Ісуса. ***Розуміти це дієслово просто як «мати владу», а потім тлумачити його так, ніби воно описує керівництво в дусі служіння чи душпастирство, — вкрай оманливо.***

Оскільки це дієслово й 1 Тимофія 2:12 — головні джерела, якими користуються, щоб не допускати жінок до різних форм керівництва в церкві, розуміння цієї заборони вирішальною мірою залежить від того, яке значення обрати для αὐθεντέω. Завданням церкви має бути вироблення розуміння цього слова на основі солідної лексикографії та лінгвістичної методології, щоб у цій дискусії можна було діяти обережно. Сьогодні є безліч свідчень, яких не мали словники XIX століття, на які ми звикли покладатися у з'ясуванні понять; сьогодні є бази даних, пошукові системи й лінгвістичні теорії, з якими ми можемо просуватися далі. Церква досягла віку відповідальності; настав час узяти на себе відповідальність (або провину) за те, що на підставі слова αὐθεντέω ***жінок не допускали до церковних керівних посад.***

9.1.7 Значення наративного[1] підсумку Буття 2-3

Вирішальне екзегетичне рішення стосується питання, як розуміти оповідний підсумок Буття 2-3 в 1 Тимофія 2:13-14, який обґрунтовує наказ жінці навчатися (2:11) і заборону навчати (2:12). Те, що тут іде обґрунтування, показує сполучник γάρ («бо») у вірші 13; проте логічне відношення між забороною і старозавітною оповіддю треба вивести. Дискусія про те, як Новий Завіт використовує Старий Завіт, останнім часом пожвавилася і мала б підтримати наше розуміння того, як мотив, алюзія чи цитата можуть діяти в Павловому корпусі чи в Новому Завіті загалом. ***Дедалі ширшою стає згода в тому, що новозавітні автори використовують Старий Завіт різноманітно, а іноді й творчо, не обов'язково тлумачачи місце в його контексті чи зберігаючи первісний намір його автора. Але оскільки тут ідеться про оповідний підсумок, ми можемо впевнено вважати, що для тлумачення його стислого, загадкового підсумку слід залучати оповідь книги Буття.***

Дехто переконаний, що «заборона жінкам навчати й здійснювати владу над чоловіками» в 1 Тимофія 2:12 нормативна для церкви вже на підставі самої оповіді. Наприклад, Томас Шрайнер (Thomas Schreiner) твердить: «Посилання на 1 Тимофія 2:13 показує, що Павло вміщує свою заборону в трансцендентну норму». Однак Павлів опис творіння — це не трансцендентна норма, а скорочений підсумок оповіді: «Спершу був утворений Адам, потім Єва». Шрайнерів висновок, що оповідь указує на «першість Адама», дехто, можливо, вважав нормою, але в інших випадках часової послідовності бути раніше не було для Павла нормою, і він не робив цього висновку з розповіді книги Буття. Висновок залишено зробити читачеві (як це типово для тлумачення оповідей),

і одержувач, мабуть, знав, яке відношення ця оповідь має до проблеми, про яку йдеться. Крім того, припущення, що Павло посилається на ***трансцендентні норми*** (позачасово чинні порядки) лише для того, щоб обґрунтувати нормативні застосування, просто не пасує до того, як він використовує Старий Завіт та інші джерела. ***Павло узагальнює з окремого, і він застосовує загальне до окремого випадку. Він узагальнив окремий випадок, коли застосував заповідь із Повторення Закону 25:4 — не зав'язувати рота волові, що молотить, — до винагороди старійшин, або пресвітерів (1 Тимофія 5:18; пор. 1 Коринтян 9:7-9). З другого боку, він використовував «трансцендентні норми» з розповіді про творіння, щоб підтримати культурну практику, за якою жінки, пророкуючи й молячись у церкві, носили покривало (1 Коринтян 11:3-16).*** Він заохочував деяких членів коринтської церкви винести рішення в певній незначній судовій справі, бо в майбутньому «народ Господній судитиме світ» (1 Коринтян 6:1-3). ***Дивно твердити, що Павло чи хтось інший не міг підкріпити принагідні чи культурно зумовлені застосування змістом із розповіді про творіння чи з інших місць Старого Завіту,*** і це суперечить нашій сьогоднішній практиці герменевтики й гомілетики, з якою ми звично шукаємо доречних і сучасних застосувань позачасових принципів Писання.

Павлів підсумок деяких частин оповіді про творіння на підтримку наказу, щоб «жінка» навчалася, і наказу про те, як жінка має поводитися щодо чоловіка, не обов'язково розуміти як нормативну заборону жінкам навчати чи керувати на церковному зібранні (1 Тимофія 2:11-14). Натомість Павло міг прямо займатися проблемами хибного вчення серед жінок в Ефесі. Він міг виправляти шкідливий міф, поширений у народі, протиставляючи йому правильну оповідь; це могло містити типологію; та/або це могла бути виправна настанова чи пояснення для дружин і чоловіків. ***Якщо читати текст так, як він сам себе подає, кілька моментів указують на те, що підсумок творіння служить виправленню проблем, з якими зіткнувся Тимофій.*** По-перше, є контекст хибного вчення, у якому йшлося про міфи, що їх переказували старші жінки (4:7; пор. 1:4). ***Можливо, Павло тут коротко виправляє зміст популярного міфу.*** По-друге, в Ефесі були інші конкретні проблеми з жінками, які треба було виправити. До них належать неправильна поведінка в одязі та способі життя (2:9-10; 5:6, 15), поширення пліток і пересудів, а також історій чи міфів серед інших жінок (4:7; 5:13) і прийняття хибних учень, зокрема хибних учень про секс, шлюб і дітей (4:3; пор. 5:14; 2 Тимофія 3:6-7). По-третє, заборони читаються як нова, наголошено подана інформація, і вони не повторюють наказів чи заборон із попередніх послань. За більшістю переконливих реконструкцій, які вміщують Перше послання до Тимофія в життя Павла й ґрунтуються на відомостях, поданих у тексті, Тимофій понад десять років був найближчим супутником Павла й надійним учителем Павлових практик і передань. Незалежно від того, чи лист фіктивний, публічний чи особистий, місце цих заборон у цьому посланні — загадка для кожного, хто твердить, що мета цього уривка — передати практики Павла в усіх церквах місії серед поган. По-четверте: ***оскільки текст указує, що це особистий лист, це найменш імовірний контекст для трансцендентних тверджень, які скасовують загальне застосування Павлового вчення про духовні дари й провід у решті Павлового корпусу.*** Такий документ, як Послання Павла до римлян, був би логічнішим місцем, щоб проголосити чітку заборону жінкам бути вчительками й служити в керівництві. Послання до римлян — раніший документ, написаний до церкви, яку Павло не засновував і ще не відвідував; у ньому він у Римлян 12:3-8 зосереджується на навчанні й служінні. ***Римлянка розуміла б Римлян 12:7-8 як доручення навчати чи керувати, якщо вірила, що має до цього дар, а за Римлян 16 жінки в церкві в Римі вирізнялися своєю працею. Якби настанови, дані в 1 Тимофія 2:11-12, були істотною практикою в Павло-***

вих церквах, то Римлян 12 було б тим місцем, щоб повідомити про такі вимоги, пов'язані зі статтю. Підсумовуючи, можна сказати, що немає переконливої причини вважати, ніби Павло не міг використати переказ розповіді про творіння, щоб виправити окремі проблеми в церкві чи навчати; адже він використовує розповідь про творіння й для того, щоб навчати культурної практики (1 Коринтян 11:3-16), і цілеспрямовано застосовує й інші трансцендентні норми.

9.1.8 Підсумок

Екзегетичні рішення щодо природи 1 Тимофія і Павлового авторства безпосередньо впливають на тлумачення 1 Тимофія 2:11-15. Далі ми просунемося, якщо довіримося текстові й читатимемо його так, як він сам себе подає. Текст указує, що це особистий лист, який Павло написав Тимофієві. Послання як ціле і його частини слід розуміти, аналізувати й тлумачити так, щоб це узгоджувалося з твердженнями тексту, подібностями в папірусах, теорією листа й лінгвістичною теорією, — усі вони пояснюють нам, як діє мова в особистому листі між двома людьми, які добре знають одне одного. Нам слід очікувати, що лист дуже ситуативний і контекст у ньому відіграє важливу роль. Щоправда, ми в невигідному становищі, бо не знаємо всього, що знали разом Павло й Тимофій; проте з ретельного вивчення тексту ми можемо багато дізнатися про контекст та інші відомості. ***Ми мусимо бути готові відкинути припущення, тлумачення чи сценарії, які не виведено безпосередньо з тексту чи Павлової практики/богослов'я, особливо якщо вони не сприяють узгодженості чи зв'язності. У випадку 1 Тимофія 2:1-15 нам слід відкласти поширене припущення, що молитовна практика вказує на богослужіння чи зібрання, а тоді читати 1 Тимофія 2:1-15 у світлі заявленої мети послання.*** Інші вирішальні рішення — це спірне значення αὐθεντέω і те, як алюзії на творіння та гріхопадіння підтримують наказ жінці навчатися й заборону щодо поведінки жінки стосовно «чоловіка» в 1 Тимофія 2:11-12. Рішення, над яким тлумачі менше замислюються, — це логічне відношення вислову «буде спасена через народження дітей» в 1 Тимофія 2:15 до контексту, але його треба пов'язати з цими іншими рішеннями, щоб дійти цілісного прочитання уривка в його контексті.

Незалежно від поглядів на авторство більшість тлумачить текст як ціле і 1 Тимофія 2:9-15 зокрема так, ніби вони фіктивні, і нехтує значенням відомостей, які дають контекст і мету. Але якщо наш інтерес до послання полягає радше в значенні його вістки, ніж у реконструкції ймовірної історії чи в підтримці й зміцненні власного богослов'я, то текст слід читати так, як він сам себе подає, щоб побачити, яку дію чи який результат він мав дати, коли його писали.

9.2 Мета послання

Якщо ми розглядаємо Перше послання до Тимофія як справжній лист, то шукатимемо мету послання на початку основного тексту листа. За Джоном Вайтом (John White), «початок основного тексту листа — це місце, де зазвичай указано головні приводи листа. […] Початок листа закладає фундамент, на якому можна будувати подальший зміст».

9.2.1 Заявлена мета послання (1:3-20)

Початок листа міститься в 1:3-20, де давнє доручення Павла Тимофієві наказати певним людям не поширювати хибних (чужих) учень повторено в 1:3-4 і розгорнуто далі в розділі: «Як я просив тебе, вирушаючи до Македонії, залишитися в Ефесі, щоб ти наказав деяким не навчати інших

учень і не займатися байками та безкінечними родоводами, які породжують радше суперечки, ніж сприяють Божому домобудівництву, що у вірі». Ці настанови підтверджено в 1:18, де Тимофієві на підставі цих настанов доручено «провадити добрий бій».

9.2.2 Природа єресі в Ефесі

Якби це був публічний лист, автор, імовірно, вмістив би на початку листа точний опис хибного вчення та його вчителів. Проте автор лише застерігає й апелює до істини, яка вже відома й дана. На щастя, є деякі вказівки на природу хибних учень в Ефесі, які містяться в розділах 4-6, і їх можна зібрати й упорядкувати, хоча Павло більше зосереджується на наслідках учень, ніж на їхньому змісті. Якби опис природи хибних учень стояв у вступі послання, це унаочнило б логічний зв'язок між метою послання і подальшим розвитком думки в ньому. Але якщо це особистий лист, то Павлові не треба було повідомляти Тимофієві подробиць, потрібних у церковному чи публічному листі, бо той уже знав зміст хибного вчення, особи хибних учителів і проблеми, спричинені вчителями та змістом учення, що поширювалося.

Хоча дехто може звести хибні вчення до ***однієї*** єресі, здається, що можна розпізнати щонайменше дві різні форми чи прояви єресі. ***Деякі проблеми можна визначити як характерні для чоловіків, інші — як характерні для жінок.***

9.2.2.1 ХИБНІ ВЧЕННЯ СЕРЕД ЧОЛОВІКІВ

Хибні вчення й практики серед чоловіків, здається, позначені опором Павлові, а також гнівом, сваркою і використанням церкви задля грошей, як сказано в 1 Тимофія 6:3-5:

«Коли хто навчає інакше й не пристає до здорових слів Господа нашого Ісуса Христа та до вчення, що згідне з побожністю, той надувся пихою й нічого не знає, а хворіє на суперечки й словесні змагання, з яких постають заздрість, сварка, богозневага, лихі підозри, постійні сутички людей із зіпсованим розумом, що втратили істину й думають, ніби побожність — то засіб для наживи».

Настанови чоловікам щодо молитви вбудовано в загальні настанови про молитву в 2:1-7. Мета молитви — щоб вона підтримувала місію Павла серед поган. Маршалл (Marshall) зауважує, що наголос на Божій волі спасти всіх «має майже полемічний характер — [це] вказує на те, що існував певний спротив цій думці». Спротив місії Павла найімовірніше пов'язаний з юдейським ученням про Закон, яке Павло коротко виправляє в 1:7-11. Потім у 2:8 чоловікам виразно наказано «підносити святі руки в молитві, без гніву й суперечки». Отже, головні ознаки тих, хто, за 6:3-5, навчає інакше, з'являються в тісному зв'язку з настановами чоловікам — за винятком зосередженості на збагаченні. Проте ці самі риси — схильність до насильства, сварливість і грошолюбство — виключено у вимогах до єпископів (наглядачів) у 3:3, а про жадібність до грошей ідеться й у вимогах до дияконів-чоловіків (3:8).

9.2.2.2 ХИБНІ ВЧЕННЯ СЕРЕД ЖІНОК

До хибних учень серед жінок належать певні проблемні практики, які виникають через те, що їх обманюють хибні вчителі, а також поширення міфів, родоводів/генеалогій (γενεαλογίαι) і руйнівних розмов, які передають від дому до дому. Павлові застереження про хибні вчення в останні дні в 4:1-5 слід уважати доречними для проблем в Ефесі, бо Тимофієві наказано напоумлювати людей у цих питаннях і бо вони прямо пов'язані з проблемами серед жінок, особливо серед удовиць:

[1 Тимофія 4:1-5, переклад з німецької Біблії Elberfelder] А Дух виразно говорить, що в пізніші часи деякі відпадуть від віри, зважаючи на духів-обманців і вчення демонів, через лицемірство брехунів, у яких власне сумління наче розпеченим залізом затавроване, що забороняють одружуватися й наказують утримуватися від страв, які Бог створив, щоб ті, хто вірує і пізнав істину, приймали їх із подякою. Бо всяке Боже створіння добре, і ніщо не відкидається, коли приймається з подякою, бо освячується Божим словом і молитвою.

Ключові елементи хибного вчення, які знову й знову з'являються в ефеському контексті, — це навмисний обман жінок, вказівка на демонічну діяльність в обмані та заборона шлюбу, що могло охоплювати й заохочення до безшлюбності серед заміжніх жінок. У 2 Тимофія 3:6-7, у критиці лжевчителів, настільки подібній, що ми можемо вважати, що Павло говорить про ті самі проблеми, він зосереджується на тому, що вони полюють на жінок у домі й зводять їх: «Бо з таких ті, що закрадаються в доми й полонять жіночок, обтяжених гріхами, яких водять різні пожадливості, що завжди навчаються, але ніколи не можуть дійти до пізнання істини». Крім того, в описі молодших удовиць в 1 Тимофія 5:13-15 Павло критикує деяких із них за те, що вони «уже звернули слідом за сатаною». ***Учення про безшлюбність могло вплинути на їхній погляд на інститут шлюбу та на цінність і ризик народження дітей. Це могло бути пов'язано з наміром деяких удовиць більше не виходити заміж. Учення лжевчителів могли приваблювати жінок, які, вже налякані величезними ризиками пологів, намагалися скасувати наслідки гріхопадіння, відмовляючись від сексу й так відмовляючись народжувати дітей. Це могло відбуватися через відмову від шлюбу або через безшлюбне життя в шлюбі.***

Заохочення до безшлюбності цілком могло сприяти «емансипаційним тенденціям», які могли виявлятися в одязі та способі життя. На відміну від інших проблем, питання нескромного одягу порушено вже в 2:9-10. Павло протиставляє бажаний скромний і пристойний одяг для жінок нескромному стилеві, якого слід уникати і який охоплював вишукані заплетені зачіски, золото, перли й дорогий одяг. У 5:6 Павло вказує на проблему серед удовиць в Ефесі, яку можна описати як такий самий нескромний спосіб поведінки: «А вдова, яка намагається жити в розкоші [σπαταλῶσα ζῶσα], мертва, ще живучи». Як каже Філіп Таунер (Philip Towner), це «виразно нагадує жінок, яких описано в 2:9». Він підсумовує: ***«Отже, уся паренеза (повчальна промова) у віршах 9-10 — це виклик групі заможних християнських дружин, для яких тенденція, що з'являлася, — нова римська жінка з її наголосом на зовнішньому показі та відкиданням культурних норм скромності — стала сильною принадою».*** Така нескромна поведінка жінок дуже непокоїла греко-римську культуру, і заборону нескромного чи кричущого одягу іноді встановлювали законом. Подібну критику, що відображає греко-римські цінності, ми бачимо в 1 Петра 3:1-7; отже, турбота про нескромний одяг відображає проблему, не пов'язану з темою молитви. Те, що вдови в Ефесі, можливо, могли дозволити собі такий показ розкоші, може вказувати на незалежність, багатство й контроль (не лише над собою, а й над можливими дітьми), від яких вони не хотіли відмовлятися. ***Хоча жінок не виокремлено за кривдне публічне навчання, їх прямо й опосередковано критикують за те, що вони повторюють впливові оповіді (міфи й родоводи) і поширюють плітки та наклепи від дому до дому. Це відображає цілком реальний соціальний зразок серед жінок у культурі, значною мірою розділеній за статями, у якій жінки спілкуються, навчаються й товаришують із жінками. Жіноча мережа була головним шляхом, яким поширювалися новини й відбувалося спілкування в спільноті. Поширення міфів і родоводів посідає «почесне місце» серед проблем, які мусить розв'язати Тимофій: на початку листа, в 1:4, його поставлено на один щабель із хибним ученням.*** Павло, очевидно, бої-

ться, що й Тимофій опиниться під впливом цих історій, бо в 4:7 закликає його «триматися подалі від безбожних міфів, які переказують старші жінки [γραώδεις]». ***Історично старші жінки часто бувають оповідачками культури, і вони передають культуру з покоління в покоління через міфи, казки й перекази, які повторюють біля вогнища й перед сном.*** Керолін Осієк (Carolyn Osiek) і Маргарет Макдональд (Margaret MacDonald) констатують: «Висловлювали припущення, що, оскільки значна частина навчання в усних культурах відбувається через розповідання історій, повчальні історії, які розповідали в цих колах, зрештою потрапили до загального передання як ***апокрифічні*** євангелія та діяння апостолів». ***Деякі вчені, як-от Річард і Кетрін Крегер (Richard and Catherine Kroeger), переконливо доводили, що ці історії стосуються саме юдейських міфів (пор. 1:7-11), які переказують і перекручують історію творіння та гріхопадіння.*** З огляду на те, що існує гностичний документ із Наг-Хаммаді (можливо, з другого століття), який робить саме це, у жіночій усній культурі, можливо, був попередній міф, а згадка про родоводи безперечно звучить як юдейський вплив. Проте безбожні історії й перекази цілком могли стосуватися продовження традиційних місцевих міфів і переказів, які були вкорінені в поганській культурі Ефеса й містили синкретизм (змішування). Крім того, поширення пліток чи наклепів від дому до дому Павло виокремлює як проблему вдів (5:13), а наклеп був єдиною поведінкою, забороненою для жінок-дияконів (3:11). Цікаво, що слово «наклепниця» в 3:11 — διάβολος, ще одне завуальоване пов’язання проблемної поведінки серед жінок із дияволом.

9.2.2.3 ПІДСУМОК

Мета 1 Тимофія — «наказати певним людям не поширювати хибного вчення і не зважати на міфи та безкінечні родоводи» (1:3b-4). Певні чоловіки поширювали хибні вчення, і наслідками хибного вчення були насильство й сварки серед чоловіків, причому пріоритетом було заробляння грошей, можливо, через служіння. Деяких із цих лжевчителів описано як демонічних чи сатанинських, бо вони полювали на жінок і зводили їх. Вони навчали їх уникати шлюбу й народження дітей і заохочували до нескромної та пишної поведінки в одязі й способі життя, що є відповідником чоловічої гонитви за грошима, — а це дуже схоже на євангеліє здоров’я, багатства й процвітання. Жінки були також джерелом проблемних оповідей, до яких належали міфи й генеалогії, а також плітки й наклепи, які продовжувалися в домі й поширювалися від дому до дому, — так самі жінки ставали «дияволами» (διάβολοι, наклепницями).

9.3 Ліки проти хибного вчення (2:1-15)

З огляду на характер хибного вчення та поширення міфів і генеалогій можна побачити, що три частини в 2:1-15 пропонують ліки проти проблем, з якими бореться Тимофій. Чоловікам наказано молитися, жінкам наказано вдягатися скромно й пристойно, а жінки мають займатися духовною освітою вдома.

9.3.1 Ліки проти хибного вчення серед чоловіків (2:1-8)

Коли Павло закликав віруючих молитися за всіх, зокрема за правителів і владу, то мета, за 2:3-7, була в тому, щоб усі люди спаслися й дійшли до пізнання істини, а це Божа воля і Євангеліє Павла. По суті, кожного закликано молитися за Павлову місію, тож молитва протидіє спротивові Павлові. У 2:2b Павло пише, що наслідок молитви за всіх такий: «щоб ми могли провадити тихе й мирне життя в повній побожності та гідності». Цей наслідок — протилежність тому, з чим Тимо-

фій стикався в поведінці чоловіків і жінок в Ефесі. Далі в 2:8, як зауважує Таунер, «Павло звертається до зібрання окремо за статями. На зразок домашнього кодексу він звертається спершу до чоловіків [мужів] і говорить до них авторитетно». Чоловіки мають підносити святі руки, вільні від гніву й суперечки. Отже, молитва — перші Павлові ліки проти хибного вчення, і вона стосується проблем чоловіків із гнівом і суперечками.

9.3.2 Ліки пристойного одягу для жінок (2:9-10)

Щоб досягти мети — «тихого й мирного життя в усякій побожності та гідності» (1 Тимофія 2:2), — жінкам наказано носити скромний і пристойний одяг як ліки проти спроби жити в розкоші. «Так само» (ὡσαύτως) у 2:9 сигналізує, що настанови жінкам паралельні до настанов чоловікам, і 2:9 також має спільне з настановами чоловікам у 2:8 особове дієслово «хочу» (βούλομαι). Але настанови щодо одягу — це не вимоги до молитви жінок (вони не пов'язують одяг із молитвою), а паралельні ліки проти частини поведінки жінок. Вони стоять окремо й говорять про турботу щодо жінок у церкві в Ефесі, турботу, яка відображає культурну цінність греко-римського світу першого століття. Тут життя в розкоші описано через носіння вишуканих заплетених зачісок, золота, перлів і дорогого одягу. Настанови починаються з опису пристойного одягу (2:9), а потім переходять до додаткових ліків: заохочення жінок робити себе привабливими добрими ділами (2:10).

9.3.3 Настанови для виправлення хибного вчення серед жінок (2:11-15)

Смисловий центр уривка, якому надано найбільший наголос і найбільше пояснень, — це ліки проти зведення жінок хибним ученням у їхніх домах і проти поширення міфів і генеалогій від дому до дому серед жінок. ***Павло наказує жінкам здобувати духовну освіту вдома: «Жінка має навчатися [здорового вчення вдома] в усякій тиші й у повній покорі» (2:11). Те, що це відбувається в домашній сфері, сигналізує перехід від множини (жінки) до однини (жінка); кожна жінка має отримувати особисте наставлення. Згадка про її духовну освіту чи виховання теж указує на домашній контекст, і це підтверджує згадка про встановлення шлюбу в Буття 2 та згадка про народження дитини. Тимофій, найімовірніше, знав, що Павло очікує, щоб кожен чоловік брав на себе відповідальність за духовну освіту своєї дружини.*** Цей уривок має певний зв'язок із Павловим переданням, бо виявляє виразні паралелі з настановами в 1 Коринтян 14:34-35:

«Жінки нехай мовчать на зібраннях, бо їм не дозволено говорити, а вони мають коритися, як каже й Закон. А коли хочуть чогось навчитися, нехай удома питають своїх чоловіків, бо соромно жінці говорити на зібранні».

[1 Тимофія 2:11-12, переклад з німецької] Жінка нехай навчається [правильного вчення вдома] в тиші, в усякій покорі. Але я не дозволяю жінці навчати чи панувати над своїм чоловіком, а бути в тиші.

Паралелі такі: (1) настанова мовчати / бути в тиші (σιγάτωσαν, ἡσυχίᾳ); (2) заборона говорити / навчати (λαλεῖν, διδάσκειν); (3) мова покори чи самовладання (ὑποτασσέσθωσαν, ἐν πάσῃ ὑποταγῇ); і (4) навчання вдома як протидія проблемі, про яку йдеться (μαθεῖν, μανθανέτω). Повторення дієслова μανθάνω («навчатися») — найвиразніша паралель і ключ до інших подібностей між цими місцями. Обидва місця містять елемент очікуваної культурою поведінки між чоловіками й дружинами. ***Освіта жінки зазвичай відбувалася вдома, у домашній сфері, у якій вона діяла. Обидва місця вказують, що Павлова практика сприяла духовній освіті дружини***

вдома через чоловіка, особливо у випадках, коли потрібні були наставлення чи виправлення. У Коринті жінки заважали своїми розмовами на церковному зібранні. Павло допускає можливість, що вони говорять, бо мають питання або не розуміють учення. Його розв'язання проблеми — щоб кожен чоловік брав на себе відповідальність відповідати на питання своєї дружини вдома. Отже, 1 Тимофія 2 і 1 Коринтян 14 вказують, що загалом існувала значна прірва між богословським і біблійним розумінням чоловіків і дружин, а 1 Коринтян 14 показує також, що принаймні деяким жінкам бракувало розуміння доречної соціальної поведінки під час публічного/церковного навчання й напучування. Це відображає відмінності в рівні освіти та в освітній практиці чоловіків і жінок; жінок навчали вдома, тож їх не привчали до поведінки в класі. Це узгоджується й із традиційними ролями статей, які в греко-римському світі першого століття встановлювали домашні кодекси.

Тому мова покори й навчання вписується в ширший контекст домашнього порядку (домашніх кодексів) і ситуації в Павлових церквах: жінки, яким явно потрібне було наставлення, мали вдома займати «поставу й налаштованість учнів». Така постава відповідала тому, чого в першому столітті очікували від виховання хлопців, а так само й домашньому вихованню дівчат і жінок. За 1 Тимофія 2:12, Павло не дозволяє дружині обертати ролі й ставати вдома провідною духовною наставницею і менторкою свого чоловіка (або не дозволяє цього саме в цьому одному випадку): «Я не дозволяю дружині навчати свого чоловіка чи контролювати його. Натомість вона має бути тихою слухачкою». Оскільки 2:11 говорить про домашню сферу й про стосунки вчителя та учня, заборона навчати в 2:12 теж стоїть у тому самому домашньому контексті. Граматично це можна сприйняти або як загальну практику, за якою Павло не допускає обміну ролями щодо відповідальності за навчання в домі, або як продовження протидії проблемам із жінками в Ефесі. Заборона навчати наголошено стоїть на першому місці; потім Павло додає заборону, щоб жінка «контролювала» чи «домінувала» над своїм чоловіком або «змушувала його проти його волі». Можливо, турбота про обмін ролями в навчанні пов'язана з загальнішою турботою про повний обмін ролями, за якого дружина тримає свого чоловіка під своїм контролем. Це могла бути проблема, що випливала з хибного вчення та емансипованих жінок, або проблема, безпосередньо пов'язана із заможними жінками; багатство явно було проблемою в церкві й серед удовиць. Якщо вдови й дружини були заможні завдяки спадщині, обмін ролями справді міг існувати; адже Аристотель описав такий винятковий випадок, коли дружина через спадщину, що давала їй владу, панувала в домі: «Але іноді панують жінки, бо вони спадкоємиці. Отже, їхнє панування не відповідає чесноті, а ґрунтується на багатстві й владі, як в олігархії». ***Однак це безперечно не був культурний ідеал, і це могло осоромити чоловіків і церкву на людях.***

Павлова заборона обміну ролями в домі, ймовірно, відображає три турботи. ***По-перше,*** жінки — джерело міфів і генеалогій, з якими Павло особливо намагається боротися, закликаючи чоловіків навчати своїх дружин удома. Міфи й генеалогії, мабуть, мали загальну привабливість і надавали жінкам певну міру довіри в церкві; Павлові навіть доводиться застерігати Тимофія, щоб той тримався від них подалі. ***По-друге,*** Павло хоче уникнути стигми й негативної культурної оцінки, які з'явилися б, якби жінки в церкві перебрали роль і поведінку чоловіків; релігію звично атакували через нібито непристойну поведінку жінок. ***По-третє,*** Павлова модель шлюбу, церковного керівництва й влади була контркультурною. ***Його модель не була позначена тим, що одна людина домінує над іншою чи кривдно здійснює над нею владу й контроль; іншими словами, він не хотів би й того, щоб чоловіки*** αὐθεντεῖν ***(панували) над своїми дружинами.*** Однак могло бути й ще одне міркування. ***Якби група жінок однобічно вирішила відмовляти своїм чоловікам***

у сексі, то в очах тієї культури це був би один із найтяжчих проступків, які могла вчинити дружина. Вже це вписувалося б у смисловий діапазон αὐθεντέω***, і це було б особливо осудним у контексті християнської спільноти, де чоловікові секс поза шлюбом був заборонений. Павло не стерпів би жодного виправдання цієї практики.***

Посилання на Буття 2-3 в 1 Тимофія 2:13-14 обрамлені потребою духовної освіти жінок і зведенням жінок лжевчителями, причому вчителів описано як сатанинських (5:15). У 2:13-14 Павло пише: «Спершу був утворений Адам, а потім Єва. Адам не був зведений, але його дружина стала тією, що переступила межу, бо була цілком зведена». ***З огляду на контекст можливо, що Павло показує типологічні паралелі з творінням і гріхопадінням. З позитивного боку, ліки — духовна освіта дружини її чоловіком — відповідають створенню Адама і Єви, принаймні в порядку.*** З негативного боку, зведення жінок демонічними/сатанинськими лжевчителями відповідає зведенню Єви змієм. ***З другого боку, можна доводити, що йдеться про коротке змістове виправлення міфів.*** Третя можливість — Павло подає доречне біблійне тло для головного спірного питання, яке спричиняє проблеми серед жінок: наслідків гріхопадіння для народження дітей.

Хай якою була б функція 1 Тимофія 2:13-14, згадку про народження дітей в 1 Тимофія 2:15 ми мусимо читати у світлі оповідної рамки, яку Павло вносить своїм підсумком Буття 2-3. Наслідки гріхопадіння для жінок названо в Буття 3:16: «А до жінки [Бог] сказав: Я дуже помножу тяжку працю твоєї вагітності; у болях родитимеш дітей, але твоє прагнення буде до твого чоловіка, а він пануватиме над тобою». ***Перші читачі розуміли Павлову згадку про народження дітей як продовження оповіді про творіння й гріхопадіння — а не як твердження про те, як спасаються жінки чи яку роль їм призначив Бог. Теми, пов'язані з народженням дітей, мають особливу доречність для проблем в Ефесі.*** До них належать збільшення кількості пологів, посилення болю під час пологів для жінок і панування чоловіка над дружиною. Хибне вчення, яке забороняло одружуватися й відраджувало від народження дітей, здається, було спробою скасувати гріхопадіння. Це приваблювало б жінок у церкві, бо в античному світі кожна вагітність була небезпечна для життя; ускладнення вагітності й пологів були найчастішою причиною смерті жінок. Спільною рисою античної жіночої релігії було вживання магії, жертв і молитов задля допомоги й захисту в час пологів; можливо, жінки відчували, що знаходять потрібний захист через хибне вчення чи в ньому. Поширену практику магії та шанування Артеміди дослідження Діянь апостолів визнають важливим тлом для ранньої церкви в Ефесі, особливо через Лукині розповіді про спалення магічних сувоїв ефеськими віруючими (Дії 19:18-19) і про бунт сріблярів (19:23-40). Замість того щоб робити з цього висновок, що спалення сувоїв остаточно покінчило з будь-яким синкретизмом місцевої магії й раннього християнства, нам слід бачити в ньому доказ того, наскільки поширеною була магія серед простих людей і що деякі віруючі продовжували практикувати її й після навернення до християнства. Ми можемо впевнено вважати, що магія залишалася темою насамперед серед жінок. У пологах і допомозі при пологах вони й далі охоче вдавалися до перевірених місцевих «домашніх засобів» — у поганській практиці це була нерозривна суміш народної медицини й магії.

Ще важливіше те, що Артеміда, богиня-покровителька Ефеса, була богинею пологів і вважалася важливим джерелом загального здоров'я. Між людьми Ефеса й культом Артеміди був особливий зв'язок, і, за Полом Требілко (Paul Trebilco), про його незгасну життєвість свідчить напис Салютарія (Salutaris) зі 104 р. н. е., що описує пишну процесію, у якій несли тридцять одне зображення, серед них дев'ять зображень Артеміди, — визначну подію в місті, яка відбувалася ко-

жні два тижні. Ґай Маклін Роджерс (Guy MacLean Rogers) зауважує, що народження богині сприяло «почуттю соціальної та історичної ідентичності ефеського народу в складному й мінливому римському світі». Він твердить, що двотижневі процесії навчали народ «дивитися на … народження богині Артеміди в Ефесі, щоб виробити розуміння того, як соціальна та історична ідентичність ефесян ґрунтувалася на «святій» реальності, нечутливій до всіх небезпек, спричинених людьми». Страбон писав: «Артеміда має своє ім'я від того, що вона робить людей ἀρτεμέας», що означає «безпечними й здоровими»; або, як каже Артемідор, ὑγιές (здоровий). Більше того, один із титулів Артеміди був Σώτειρα (Спасителька); а Ахілл Татій пише: «Але велика богиня Артеміда спасла їх обох», що ясно показує: у звичайній грецькій мові дієсловом σῴζω (спасати) цілком природно описували допомогу, зцілення й захист Артеміди — і в таких сферах життя, як пологи. Не дивно, що Дії 19:23-27 зображують Павла як прямого суперника Артеміди, який націлюється на її культ і навмисно відвертає й відводить людей від поклоніння Артеміді.

Один зі способів прочитати останнє твердження уривка (1 Тимофія 2:15) такий: Павло серйозно ставиться до реальної небезпеки, яку пологи становлять для жінок (материнська смертність). Він заохочує чоловіка й дружину довіряти Богові, що Він захистить жінку під час пологів. Він пропонує й прагматичну допомогу в заповіді обом ставитися одне до одного з любов'ю, святістю й самовладанням: «А жінка буде безпечно проведена через пологи, якщо вони обоє перебуватимуть у вірі, в любові й у святості, з самовладанням». Як зазначено в розділі 4 [книжки Вестфолл (Westfall)]: якщо 1 Тимофія 2:11-15 має домашній контекст, то «вони» у вислові «якщо вони … перебуватимуть» найімовірніше означає чоловіка й дружину. Обоє в полі зору вже в 2:11, де йдеться про наставлення дружини вдома; у 2:12 їх названо виразно, а в 2:13-14 Адам і Єва типологічно представляють їх. За дослідженнями материнської смертності, чоловікові належить вирішальна роль у подоланні наслідків гріхопадіння. Якщо чоловіки не залучають своїх дружин — до рішення про кількість дітей і до догляду під час пологів, — це прямо сприяє смертності. Вияв самовладання, звісно, вирішальний для того, щоб запобігти частим вагітностям, які теж можуть загрожувати життю.

Коли ми беремося за тлумачення 1 Тимофія 2, кожен із нас ухвалює екзегетичні рішення, які визначають результат. Оскільки це особистий лист, читач мусить вивести з тексту багато такого, що там не сказано прямо. Найкращу вказівку на контекст послання дає сам текст. Виправлення хибних учень — це, мабуть, мета всього послання (1 Тимофія 1:3-4). Проблеми з хибним ученням і пов'язані з ним питання, описані в розділах 4-6, прямо пов'язані з настановами, даними чоловікам і жінкам у 2:1-15, тож розглянутий уривок можна розуміти як «ліки проти хибного вчення». Щодо чоловіків, Павлові йдеться насамперед про гнів і суперечку, які він докладно розглядає в другій половині послання; цю схильність до суперечок і сварок не можна обмежити щотижневим богослужінням. Спірний уривок, що звертається до жінок у 2:9-15, теж не вписується в рамку богослужіння. Його краще розуміти як своєрідний домашній порядок (домашній кодекс), за яким хибні вчення, що проникли в дім, мав виправляти в кожному домі чоловік, найкраще здатний узяти на себе відповідальність за духовну освіту своєї дружини. Замість того щоб забороняти жінкам брати участь у керівництві церквою, Павло говорить про недоліки в учнівстві, які стримують віруючих в Ефесі від зрілого й здорового вчення. Павлові згадки про творіння й гріхопадіння прямо стосуються шлюбу, сексу й народження дітей — тем, які Павло далі в посланні визначає як проблемні сфери серед жінок. Павло завершує свої настанови тим, що говорить про цілком ре-

альні тривоги жінок щодо наслідків гріхопадіння для мук пологів, і пропонує як духовну обітницю спасіння, так і прагматичне розв'язання.

Післямова

Мій переклад постав 2021 року поспіхом, а в жовтні 2026 року я його переглянув. Завдяки Вестфолл мені стало зрозумілішим дещо в цьому короткому Павловому тексті. Я переглянув німецькі коментарі, які маю. Про них лише кілька нотаток. Це не огляд окремих тлумачень.

Вільям Барклі (William Barclay), 1956: Для цього ветерана тлумачення Писання все ясно: обмеження для жінок, які навчають, мають причину лише в історичному контексті. Вони мали протидіяти поганій славі християн. Для нього важать обдарованість людини та її служіння, цілком незалежно від статі.

Лоренц Оберлінер (Lorenz Oberlinner), 1994, Herder, Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament[2] (обширний, ґрунтовний, повчальний, але історико-критичний щодо Біблії)

«Оскільки для Пасторських послань значення християнської віри й життя виявляється в їхній дії на невіруючих (пор. 3:7; 5:14; 6:1; Тита 2:5, 8, 10), ніщо не заважає вважати, що Павло Пасторських послань у своєму уявленні про ідеальний образ християнської жінки орієнтується на «ідеал простої, чеснотливої жінки, що діє в тиші дому й родини», який відповідає як еллініcтично-римському, так і юдейському уявленню».[3]

«Особливе значення для правильного тлумачення нашого уривка, яке відповідало б намірові Пасторських послань, матиме відповідь на питання, наскільки можна визначити історичний контекст доби чи стан справ у церкві, які привели до цих настанов».[4]

«Історичний контекст треба завжди брати до уваги при сформульованих тут настановах для жінок — як щодо їхньої історичної оцінки, так і щодо можливостей і меж їхнього впливу в історії».[5]

Гайнц-Вернер Нойдорфер (Heinz-Werner Neudorfer), 2004, Historisch-Theologische Auslegung (HTA). Цю серію я вважаю найкращим, що є німецькою мовою. (Англійською мовою в моїй версії Logos я маю близько 15 таких добрих коментарів.)

Нойдорфер, зокрема, вказує, що «так само й жінки» стосується публічної молитви жінок. Як і всі інші, він теж думає тут про настанови передусім для церковного богослужіння. Крім того, на мою думку, йому важко сформулювати послідовно цілісне тлумачення цього уривка, але він вказує на багато цікавих подробиць.

Він дає також короткий огляд дискусій про роль чоловіка й жінки, які мені в такій докладності й тривалості відомі лише з англомовного простору. Цьому станові справ уже понад 20 років.

Ганс Бюркі (Hans Bürki), 1983, Wuppertaler Studienbibel

Бюркі наголошує, що всі настанови стосуються зловживання. Загалом вартий прочитання, і він підкреслює контекст послання.

Рух «Братів»: Дарбі (Darby) (Synopsis, XIX ст.), Ф. Б. Гоул (F. B. Hole), Аренд Реммерс (Arend Remmers) (1986), Вільям Макдональд (William MacDonald) (1989)

Коментарі руху «Братів» ***усі*** вирізняються тим, що культурний контекст, ситуація в Ефесі та особистий характер послання для них майже не мають значення або невідомі. Ці розважання довго

формували моє мислення. Вони збігаються в такому:

Ідеться (передусім) про богослужбове зібрання.

Ідеться про встановлені Богом ролі чоловіка й жінки. Чоловік стоїть над жінкою. Це обґрунтовують створенням Адама і Єви. Це називають порядком творіння.

Усі вважають причиною фемінізм, коли цей текст не приймають буквально і як авторитетне Боже Слово.

Мовляв, текст простий і ясний.

Гоул: «По-перше, Бог у творінні дав чоловікові першість і провід. Про це згадано у вірші 13. Далі йде те, що сталося при гріхопадінні, коли Єва взяла на себе провід і була зведена. Про це йдеться у вірші 14. Цей уривок цілком однозначний і ясний. Справді немає жодного сумніву в тому, чого тут навчають».[6]

Макдональд: «Спираючи свої аргументи на творіння, Павло виключає будь-яку думку про те, що тут могло йтися про культурні проблеми».

Однак з огляду на дослідження Вестфолл тут могло йтися про таке:

Ідеться не про роль чоловіків і жінок, дану у творінні.

Павло говорить про конкретні проблеми чоловіків і жінок і описує протидію їм. Подібні проблеми можуть бути в багатьох місцях — а можуть і зовсім не бути. Тут ідеться конкретно про Ефес, де перебував Тимофій.

Дуже коротка згадка про творіння не описує позачасового чи трансцендентного порядку творіння. Ця згадка служить аналогією, порівняльним прикладом для жінок, яких це стосувалося. «Адам був створений першим» порівнюється з чоловіками, які знали здорове вчення і мали навчати своїх дружин удома.

Єва була зведена так само, як деякі жінки в Ефесі, яким через це потрібне було наставлення. (Можливо, цей текст указує й на те, що Адам, який отримав заповідь до того, як була створена Єва, не навчив її достатньо про цю заповідь. Але це лише припущення.)

Цілком можливо також, що тут виправлено ефеські (пізніше гностичні) міфи про творіння, у яких Єва була створена першою, а Адам був зведений.

Отже, хто підносить ці кілька слів до порядку творіння, той робить жінку, тобто кожну жінку, статтю, яку легко звести, — так, ніби чоловіків не можна звести або можна менше. Таке прочитання тексту суперечить усій біблійній картині, де чоловіки так само піддаються зведенню й обману, як і жінки: це не жіноча проблема, це проблема людства!

Те, що Адам був створений першим, а жінка потім, не робить Адама автоматично головою чи провідником. Часова послідовність — не причина для цього. Адже тварини, створені першими, теж не стоять над людьми. Людину було створено останньою. У цьому зв’язку ми часто чуємо слова «вінець творіння». Якщо застосувати цей спосіб мислення до Адама і Єви, то Єва як створена останньою була б вищою за становищем. Звісно, це не так. Часова послідовність, можливо, творить різницю, але не ієрархію. Якщо дружина старша за свого чоловіка, ми ж не робили б висновку, що вона вища за становищем, а він підпорядкований.

Хто має ієрархічний світогляд, той так і розумітиме ці слова «створений першим». Але чи це задумав Павло? У паралельному місці, 1 Коринтян 11, Павло скасовує цей висновок, точніше, запобігає йому, щоб пояснити, що ієрархічної різниці немає. [1 Коринтян 11:11-12, переклад з німецької Біблії Elberfelder] Проте ні жінка без чоловіка, ні чоловік без жінки в Господі. Бо як жінка від чоловіка, так і чоловік через жінку; а все від Бога.

Загалом багато тлумачів, які знають мову оригіналу Нового Завіту, кажуть, що це складний текст. Уже тому не можна робити з нього таку далекосяжну заборону навчати й керувати.

Тлумачі руху «Братів» перевершують одне одного в тому, щоб указати кожній жінці її підпорядковане місце й накласти на неї мовчання на зібраннях. Тож те, що жінки теж могли б керувати/провадити, — це, на їхню думку, чистий фемінізм.

До того ж жоден із них не може назвати переконливої причини, чому згадано ще й народження дітей. Хвала Вестфолл, яка показує, як ця тема пов'язана саме з хибним ученням (не одружуватися, жити безшлюбно, щоб у такий спосіб бути спасенними) і саме з Артемідою, богинею-покровителькою Ефеса, відомою й шанованою в усій Римській імперії.

Я помітив, як саме тлумачі руху «Братів» зрештою самі дивуються цій суворій забороні навчати (якщо її так тлумачити). Це видно лише між рядків. Помітно це з того, як вони потім намагаються підкреслити, наскільки важливі служіння сестер, ніби мусять щось загладити. Але це зовсім не потрібно, якщо в Ефесі йдеться про певну групу жінок або навіть про одну певну жінку, якій заборонено навчати й панувати над своїм чоловіком.

Ще раз нагадаю, як описано в моїй книжці «Жінки, простіть нам!» (*Frauen, vergebt uns!*), що навчати ніколи не означає панувати. І чоловік не має панувати над жінкою чи через навчання. Такої думки Новий Завіт не знає. У 2:12 ідеться про негативну пару понять — навчати й панувати. Так не повинно відбуватися ні через жінку, ні через чоловіка.

Одне слово в Другому посланні до Тимофія показує дуже ясно: чоловіки й жінки однаково мають доручення навчати — без різниці, чи в приватному домі, чи на зібранні. Павло каже: «А що чув ти від мене при багатьох свідках, те передай вірним людям, які будуть здатні й інших навчити». (2 Тимофія 2:2) Під «людьми» Павло має на увазі людей узагалі (грец. ἄνθρωποι, anthropoi), тобто чоловіки й жінки!

Насамкінець: цей текст так часто й так ревно застосовують і використовують щодо поведінки жінок. Чоловіками. Але чи це ті самі чоловіки, які на всякому місці, де зустрічаються, моляться з піднесеними руками? Наскільки буквально чоловіки виконують цю Павлову настанову?

Далі пропоную варіант тексту: я ***вільно переказую Павлів текст своїми словами, так, як пояснив би його коротко й стисло, — наскільки це взагалі можливо.*** Я врахував висновки з попереднього розділу Вестфолл (Westfall).

1 Тимофія 2:8-15, переказ Hans-Jörg Ronsdorf:

Дорогий Тимофію, щоб упоратися з проблемами в Ефесі з деякими чоловіками й деякими жінками, має статися ось що: нехай чоловіки почнуть молитися. Усюди, де зустрічаються. Відкрито. Замість того щоб сперечатися про міфи й хибні вчення. Гнів і сварки перешкоджають молитві. Спільна молитва веде до тихого, мирного життя. З піднесеними, відкритими й готовими приймати руками, чистими від сварок і насильства, нехай вони разом по-

клоняються Богові, нашому Спасителеві, і заступаються перед Божим престолом за всіх людей.

Так само важливо, щоб жінки, я маю на увазі насамперед багатих жінок, показували себе скромними, де б вони не з'являлися й де б їх не бачили. Їхньою прикрасою нехай будуть не вишукані, помітні зачіски, не золото й перли і не дорогий, химерний одяг. Така прикраса привертає до них увагу і часто має перевершити інших жінок. Жінкам, які йдуть за Месією, не потрібно так себе виставляти чи в такий спосіб здобувати вплив і домінувати. Є прикраса й вплив, які цінніші й які шанують навіть усі люди: добрі діла.

Жінка нехай навчиться, у чому істина Євангелія. Охоче, уважно й допитливо. У власному домі. Особливо одній із цих жінок я не дозволяю поширювати далі всі ці хибні міфи й учення. Нехай вона не підноситься над своїм чоловіком, не домінує над ним самовладно й не повчає його. Нехай вона слухає, коли її чоловік пояснює їй здорове вчення. Їй це потрібно. Бо їй бракує пізнання, а це незнання завдає великої шкоди, коли вона поширює міфи по домах. Створення Адама і Єви — доречний приклад для цієї ситуації. Адам був створений першим, і саме він мав навчати Єву. Його не було обмануто. Але Єву було обмануто й ошукано. Вона переступила межу. Так само станеться й з деякими жінками в Ефесі, якщо вони не захочуть охоче навчатися від своїх чоловіків: їх ошукають, як Єву, і вони стануть пасткою для інших.

І ці жінки мають знати, що їх буде збережено під час народження дітей. Попри зведення Єви і великі болі пологів, що з нього випливають. Бог, наш Спаситель, спасає — а не створена людьми богиня-покровителька Ефеса Артеміда. Тому нехай вони зосередяться на вірі, і любові, і святості. Разом, як подружжя, яке, подібно до Адама і Єви, є одним тілом. Нехай жінки не бояться народжувати дітей, а чоловіки нехай стримують себе в сексуальному житті й пам'ятають, що надто багато вагітностей — це небезпека для їхніх дружин.

Hans-Jörg Ronsdorf, 26 лютого 2021 р., перероблено в жовтні 2026 р.

Примітки

1. **Наративний текст** — це оповідне зображення й оформлення дії та/або події. Тут ідеться про стислий переказ Буття 2-3 в 1 Тимофія 2:13-14.
2. Oberlinner, L., *Erster Timotheusbrief*, Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament, Herder, Freiburg; Basel; Wien 1994
3. Oberlinner, L., c. 83–84.
4. Oberlinner, L., c. 85.
5. Oberlinner, L., c. 89.
6. Hole, F. B., *Grundzüge des Neuen Testaments*, Christliche Schriftenverbreitung, Hückeswagen 1989, c. 1380.